

#BT
K59

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КОЗИЦЬКА ОЛЕНА ГЕННАДІЇВНА

УДК 343.985:343.71

РОЗСЛІДУВАННЯ ВИКРАДЕНЬ МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2015

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розбудова та розвиток України як сучасної цивілізованої європейської держави вимагає, передусім, всебічного захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина. Стаття 41 Конституції України проголошує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Право приватної власності є непорушним і ніхто не може бути протиправно його позбавлений.

Захист права власності громадян є однією з надзвичайно важливих функцій держави в цілому та правоохоронних органів зокрема. Незважаючи на заходи з реформування кримінального процесуального законодавства та правоохоронної системи, в тому числі і органів внутрішніх справ України, аналіз стану криміногенної обстановки свідчить про зростання кількості злочинів проти власності, значну частину яких складають викрадення мобільних телефонів. Так, протягом 2011–2013 років та першого півріччя 2014 року в Україні зареєстровано 162,5 тис. фактів крадіжок, 29,2 тис. грабежів та 3,8 тис. розбоїв, предметом посягання яких були мобільні телефони.

Така ситуація обумовлена багатьма чинниками, серед яких головними є широке використання громадянами різноманітних видів мобільних телефонів (звичайних мобільних телефонів, камерофонів, смартфонів, комунікаторів тощо) у повсякденному житті, їх висока ринкова вартість, компактний розмір, що певною мірою полегшує викрадення, доступна та майже неконтрольована правоохоронними органами можливість збуту викраденого, легковажне ставлення громадян до зберігання свого майна, технічні можливості зміни (приховання) їх ідентифікаційних ознак та ін.

Аналізуючи співвідношення кількості зареєстрованих злочинів (крадіжок, грабежів, розбоїв), предметом посягання яких є мобільні телефони, та кількості кримінальних проваджень (справ), в яких особі повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення (пред'явлено обвинувачення за КПК 1960 року), спостерігаємо наступну ситуацію. Так, у 2011 році було пред'явлено обвинувачень у 42,1 % кримінальних справах даної категорії, у 2012 році цей показник склав 46,7 %. В подальшому простежується суттєве погіршення становища – у 2013 році особі було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення у 30,8 % кримінальних проваджень, а впродовж першого півріччя 2014 року даний показник становив 34,1 %.

Низька ефективність розслідування викрадень мобільних телефонів обумовлюється недоліками в організації цієї роботи, недотриманням слідчими тактичних рекомендацій щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій, неналежною взаємодією з оперативними підрозділами тощо. До того ж у вітчизняній криміналістичній науці на даний час відсутня методика розслідування викрадень мобільних телефонів, що також негативно впливає на результати правоохоронної діяльності в даному напрямі.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження складають фундаментальні роботи вчених, присвячені різним аспектам виявлення та розслідування злочинів, зокрема, Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, І. В. Басистої, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. Я. Горбачевського, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Ішенка, Н. С. Карпова, Н. І. Клименко, В. А. Колесника, О. Н. Колесниченка, В. П. Корж, В. О. Коновалової, І. І. Котюка, В. С. Кузьмичова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, В. В. Назарова, Ю. Ю. Орлова, М. А. Погорецького, М. В. Салтєвського, М. Я. Сегає, С. М. Стахівського, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, В. Г. Хахановського, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька, О. Г. Яновської та інших.

Окремі проблеми розслідування злочинів проти власності, зокрема крадіжок, грабежів та розбоїв, досліджувалися вітчизняними криміналістами. Цими питаннями у різні роки опікувалися: О. П. Дубовий, О. М. Завадський, П. М. Кубрак, М. К. Кузьменко, О. В. Сіренко, І. М. Твердохліб, В. К. Чаюк, Г. О. Чорний, О. Г. Швидкий, Г. В. Щербакова, М. О. Яковенко та інші вчені.

Незважаючи на безперечну теоретичну і практичну значущість досліджень вищезазначених науковців, у вітчизняній криміналістичній науці дотепер не здійснено комплексного концептуального аналізу проблем розслідування викрадень мобільних телефонів та не розроблено криміналістичних рекомендацій практикам із розслідування зазначеної категорії злочинів, що обумовило обрання теми дисертації та свідчить про її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007, Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р, Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011, а також плану проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у Національній академії внутрішніх справ на 2010 р. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Київського національного університету внутрішніх справ (протокол № 2 від 24 лютого 2009 р.), уточнено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 1 від 27 січня 2015 р.).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає в розробленні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розслідування викрадень мобільних телефонів.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *задачі*:

- розкрити зміст елементів криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів та визначити кореляційні зв'язки між ними;
- з'ясувати способи вчинення викрадень мобільних телефонів та здійснити їх класифікацію;

- встановити обставини часу та місця вчинення злочинів даної категорії;
- розкрити слідову картину викрадень мобільних телефонів;
- охарактеризувати особу злочинця та особу потерпілого;
- розглянути порядок внесення відомостей про викрадення мобільних телефонів до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР);
- виділити типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування злочинів даної категорії;
- окреслити особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування викрадень мобільних телефонів;
- висвітлити тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування вказаних злочинів, окреслити специфіку отримання інформації при огляді місця події та допитах потерпілих, свідків і підозрюваних;
- визначити особливості призначення та проведення товарознавчої експертизи під час розслідування викрадень мобільних телефонів.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають у сфері діяльності органів досудового розслідування, оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, а також прокуратури та суду під час розслідування викрадень мобільних телефонів.

Предмет дослідження – розслідування викрадень мобільних телефонів.

Методи дослідження. *Методологічною основою дисертації є діалектико-матеріалістичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ, а також загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема, формально-логічний* – при з'ясуванні структурних елементів криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів (розділ 1); *порівняльно-правовий* – під час аналізу думок науковців щодо досліджуваної проблематики, наукових категорій, визначень та підходів (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3), *догматичний* – для тлумачення юридичних категорій, поглиблення й уточнення понятійного апарату (підрозділи 1.2, 1.3, 1.5, 2.3); *функціональний* – з метою виділення типових слідчих ситуацій на різних етапах розслідування злочинів (підрозділ 2.2); *системний* – при здійсненні класифікації способів вчинення викрадень мобільних телефонів (підрозділ 1.2), *типологічний* – під час дослідження особи злочинця та особи потерпілого (підрозділи 1.4, 1.5); *методи аналізу і синтезу* – при розробці структури криміналістичної характеристики (розділ 1), формулюванні висновків з питань, які висвітлюються в дисертації; *статистичний* – під час аналізу та узагальнення емпіричної бази (вивчених кримінальних справ та проваджень, результатів анкетування) (розділи 1–3); *соціологічні* – для підтвердження наукових висновків результатами анкетування та інтерв'ювання працівників правоохоронних органів (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності МВС України за період 2011–2014 рр.; узагальнені результати вивчення матеріалів 115 кримінальних справ та 85 кримінальних проваджень про викрадення мобільних телефонів за 2007–2014 рр.; узагальнені дані анкетувань слідчих та оперативних працівників органів внутрішніх справ (305 респондентів з міста Києва, Вінницької, Донецької,

Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей); огляди судово-слідчої практики, офіційні звіти та довідки, а також інший практичний матеріал підрозділів системи МВС України. При підготовці роботи використано досвід автора, набутий в підрозділах кримінальної міліції УМВС України в Хмельницькій області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших в Україні монографічним дослідженням теоретичних і практичних питань методики розслідування викрадень мобільних телефонів. Автором сформульовано та обґрунтовано низку висновків і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування, зокрема:

вперше:

– обґрунтовано підхід до формування криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів, відповідно до якого доцільним є включення до її структури лише тих елементів, між якими існують стійкі кореляційні зв'язки, що носять закономірний характер. Такими елементами є: спосіб вчинення злочину, час та місце вчинення злочину, слідова картина, особа злочинця та особа потерпілого;

– визначено порядок внесення відомостей про викрадення мобільних телефонів до ЄРДР, що полягає у необхідності при отриманні інформації про факт вчинення викрадення мобільного телефону перевірити версії щодо можливого вчинення злочину, його інсценування, втрати телефону через недбале ставлення власника до зберігання своїх речей та неумисної помилки заявника про наявність події та складу кримінального правопорушення;

– виділено типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування викрадень мобільних телефонів, зокрема, слідчі ситуації залежно від дій особи, яка вчинила викрадення мобільного телефону, спрямованих на приховання чи знищення електронно-цифрових слідів кримінального правопорушення: особа не вживала заходів, спрямованих на приховання електронно-цифрових слідів правопорушення; особа з метою приховання електронно-цифрових слідів правопорушення видалила сім-картку потерпілого з телефону та в подальшому її не використовувала, однак телефон був деякий час підключений до мережі мобільного зв'язку за допомогою іншої сім-картки або ж залишається підключеним до цього часу; особа не підключала викрадений мобільний телефон до жодної мережі мобільного зв'язку;

удосконалено:

– класифікацію способів вчинення викрадень мобільних телефонів, уявлення про час та місце вчинення цих злочинів;

– тактичні та психологічні особливості взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування викрадень мобільних телефонів;

– організаційно-тактичні основи огляду місця події при розслідуванні цієї категорії злочинів та пропозиції щодо проведення допитів потерпілих, свідків і підозрюваних шляхом використання системи тактичних прийомів;

дістало подальший розвиток:

- класифікація типових слідів викрадень мобільних телефонів, зокрема визначено, що слідову картину викрадень мобільних телефонів складають матеріальні, ідеальні та електронно-цифрові сліди;
- типологія осіб, які вчиняють викрадення мобільних телефонів, а також осіб, які є потерпілими від цих злочинів;
- рекомендації щодо призначення та проведення товарознавчої експертизи під час розслідування викрадень мобільних телефонів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені й обгрунтовані в дисертації положення, висновки та рекомендації впроваджено та надалі може бути використано у:

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших досліджень проблем розслідування злочинів проти власності (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 29 січня 2015 р., Державного науково-дослідного інституту МВС України від 30 січня 2015 р.);

– *практичній діяльності* слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України – як рекомендації та пропозиції, що спрямовані на виявлення та розслідування злочинів (акт впровадження Головного слідчого управління МВС України від 19 грудня 2014 р.);

– *навчальному процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Розслідування окремих видів злочинів» і «Методика розслідування окремих видів злочинів», а також безпосередньо при проведенні занять у системі підготовки та підвищення кваліфікації слідчих і працівників оперативних підрозділів (акти впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 15 грудня 2014 р., Національної академії внутрішніх справ від 5 лютого 2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації доповідалися на шести міжнародних науково-практичних конференціях: «Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми» (м. Тернопіль, 2009 р.); «Наукові здобутки на шляху до удосконалення правової системи» (м. Тернопіль, 2009 р.); «Восьмі осінні читання» (м. Хмельницький, 2009 р.); «Правова система, громадянське суспільство та держава» (м. Львів, 2009 р.); «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики» (м. Одеса, 2014 р.); «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 11 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також у шести тезах, опублікованих у збірниках доповідей науково-практичних конференцій.

Структура дисертації визначається її метою, задачами та предметом дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, що включають одинадцять

підрозділів, висновків, списку використаних джерел (253 найменування на 29 сторінках) та семи додатків на 35 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 258 сторінок, із них основний текст – 194 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, розкриваються ступінь наукового розроблення проблеми та зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, визначаються мета, задачі, об'єкт і предмет дослідження, формулюється методологічна основа дисертації, аргументується наукова новизна одержаних результатів, їх наукове та практичне значення, наводяться дані щодо апробації та публікацій результатів дослідження.

Розділ 1 «Криміналістична характеристика викрадень мобільних телефонів» складається з п'яти підрозділів, які присвячені висвітленню основних елементів криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів.

У підрозділі 1.1. «Теоретичні основи побудови криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів» наголошено, що на даний час тривають дискусії щодо місця і ролі криміналістичної характеристики злочинів для науки та практики, що є наслідком недостатньої теоретичної розробленості вказаної проблеми (незважаючи на значну кількість праць) та свідчить про наявність суттєвих розбіжностей у поглядах на структуру та кількість елементів криміналістичної характеристики злочинів.

З урахуванням праць вітчизняних вчених (В. А. Журавля, В. О. Коновалової, С. Д. Лук'янчикова, В. Ю. Шепітька) стає очевидним, що криміналістична характеристика сприяє розробленню окремих методик розслідування злочинів та визначенню напрямів розслідування конкретного кримінального правопорушення.

Дисертант вважає, що під криміналістичною характеристикою викрадень мобільних телефонів слід розуміти систематизовану інформацію про криміналістично значимі ознаки і властивості цього виду злочинів, яка на підставі аналізу кореляційних зв'язків та взаємозалежності структурних елементів допомагає вирішувати завдання кримінального провадження.

На підставі аналізу результатів вивчення матеріалів кримінальних проваджень (справ) та зважаючи на те, що в криміналістичній характеристиці злочину необхідно враховувати ті елементи, які притаманні переважній кількості злочинів досліджуваної групи, автором виділено в структурі криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів наступні найбільш значимі елементи: спосіб вчинення злочину; час та місце вчинення злочину; слідову картину; особу злочинця; особу потерпілого.

Результати дослідження кореляційних залежностей між вищевказаними елементами криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів є визначальною основою для розслідування злочину, що дозволяє слідчому визначити програму дій на кожному етапі розслідування, обрати найбільш

ефективні прийоми проведення слідчих (розшукових) дій, надати правильну оцінку слідчій ситуації, що склалася.

У підрозділі 1.2. «Спосіб вчинення злочину» дисертант зазначає, що дані про спосіб вчинення викрадень мобільних телефонів є фактичною базою для висунення і перевірки слідчих версій щодо особи злочинця та дозволяють встановити слідову картину злочину, оскільки для конкретних способів вчинення чи приховання злочину характерні певні види слідів та механізми їх утворення.

Залежно від способу викрадення мобільних телефонів можна їх кваліфікувати як крадіжку (63,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)), грабіж (29,0 %) чи розбій (8,0 %). Таємні викрадення мобільних телефонів розподіляються на такі групи: кишенькові крадіжки (23,0 %); крадіжки, поєднані з проникненням до приміщення (19,5 %); крадіжки мобільних телефонів, залишених без належного нагляду (20,5 %). Також має місце вчинення грабежів та розбоїв на відкритій місцевості (29,0 %) та поєднаних з проникненням до житлових або інших приміщень (8,0 %). Проникнення до житла чи іншого приміщення може відбуватися таємно або відкрито, під вигаданим приводом чи зі згоди потерпілого.

Обгрунтовано, що спосіб вчинення викрадень мобільних телефонів складається із стадії підготовки, вчинення і приховання злочину. Дисертантом доведено, що способи приховання викрадень мобільних телефонів обумовлені предметом злочинного посягання. Найбільш розповсюдженими з них є збут викраденого та маскуванню електронно-цифрових слідів, що утворилися внаслідок використання мобільного телефону. Збут викрадених мобільних телефонів може включати в себе передачу телефону іншим особам як подарунку (32,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)); терміновий продаж випадковим особам на вулицях, ринках, вокзалах (18,5 %); вивіз викраденого для продажу до інших міст чи районів (5,5 %); використання напрацьованих каналів збуту викраденого – ломбардів, комісійних магазинів, інших суб'єктів господарської діяльності, які спеціалізуються на прийомі мобільних телефонів під заставу або на реалізацію (44,0 %). Маскування електронно-цифрових слідів відбувається шляхом знищення або зміни ідентифікаційних характеристик мобільного телефону (11,5 %); видалення сім-картки власника з викраденого телефону та подальшого її знищення (89,5 %); видалення інформації, яка знаходиться у внутрішній та зовнішній пам'яті телефону (56,0 %); відключення живлення телефону одразу після його викрадення та не підключення злочинцем в подальшому телефону до мережі (42,0 %).

У підрозділі 1.3. «Час, місце та слідова картина злочину» автором на підставі вивчення матеріалів кримінальних проваджень (справ) з'ясовано, що найбільш розповсюдженими місцями вчинення викрадень мобільних телефонів є обласні центри та міста обласного значення – 46,5 %. Щодо конкретних місць вчинення викрадень мобільних телефонів, то ними є наступні: відкрита територія – 35,5 %; житлові приміщення – 16,0 %; культурно-розважальні заклади та заклади громадського харчування – 14,0 %; підприємства, установи, організації усіх форм власності – 10,5 %; заклади торгівлі – 9,5 %; транспорт – 14,5 %.

Значна кількість крадіжок мобільних телефонів вчиняється в період з 6 до 12 години (23,8 % вивчених кримінальних проваджень (справ)), що пояснюється поїздками потерпілих в громадському транспорті. В період з 12 до 18 години зростає кількість зареєстрованих крадіжок мобільних телефонів на підприємствах та в установах (36,6 %), що обумовлюється зниженням уваги потерпілих, залишенням речей без нагляду в службових кабінетах та ін. 32,0 % вказаних злочинів реєструється в період з 18 до 24 години, при чому потерпілі, зазвичай, під час вчинення відносно них злочину перебували в стані алкогольного сп'яніння та неналежним чином вживали заходів щодо збереження власного майна.

Грабежі та розбої, предметом посягання яких є мобільні телефони, найчастіше вчиняються у вечірній та нічний час з 18 до 24 години – 51,4 %, а найменша їх кількість реєструється у ранкові години – з 6 до 12 години (8,1 %).

Відзначається, що розглядаючи слідову картину викрадень мобільних телефонів, не можна обмежуватися лише дослідженням традиційних матеріальних та ідеальних слідів, оскільки предметом злочинного посягання даної категорії злочинів є технічний засіб зв'язку, при використанні якого відбувається обмін комп'ютерною інформацією між самим апаратом і електронно-обчислювальним обладнанням оператора мобільного зв'язку, що призводить до виникнення електронно-цифрових слідів. Саме тому, на думку автора, слідову картину викрадень мобільних телефонів складають три окремих види слідів: матеріальні, ідеальні та електронно-цифрові.

Матеріальні сліди викрадень мобільних телефонів утворюються на всіх стадіях вчинення злочину. Специфічними матеріальними слідами викрадень мобільних телефонів є сліди, що виникають внаслідок дій злочинця, спрямованих на приховання злочину – сім-карта, що використовувалася у викраденому телефоні, або її уламки; документи, які надавалися злочинцем під час продажу мобільного телефону; записи, зроблені власноруч злочинцем в процесі надання викраденого телефону під заставу в ломбард та ін.

Типовими носіями ідеальних слідів викрадень мобільних телефонів є потерпіла особа, очевидці злочину, а також особи, які придбали або яким пропонувався для придбання викраденої мобільний телефон.

Електронно-цифрові сліди утворюються лише після вчинення злочину за умови використання викраденого мобільного телефону. Такими слідами є: зміни, що відбуваються та залишаються безпосередньо в самому мобільному телефоні (у вбудованих чи зовнішніх носіях пам'яті) або на сім-карті телефону; зміни, що відбуваються у програмному забезпеченні оператора мобільного зв'язку внаслідок користування мобільним телефоном.

У *підрозділі 1.4. «Особа злочинця»* з'ясовано, що крадіжки мобільних телефонів частіше вчиняють чоловіки (62,3 % вивчених кримінальних проваджень (справ)), ніж жінки (37,7 %). Серед причетних до грабежів особи чоловічої статі склали 82,7 %, жіночої – 17,3 %. Розбої, предметом посягання яких були мобільні телефони, у 93,7 % випадках вчинили чоловіки. Своєрідним є віковий розподіл осіб, які вчинили викрадення мобільних телефонів. Найбільшу кількість викрадень

мобільних телефонів вчинено віковою групою (як чоловіків, так і жінок) у віці від 18 до 25 років: 42,0 % крадіжок; 56,8 % грабежів та 43,8 % розбоїв.

Водночас, автором доведено, що особливій уваги потребує дослідження особистості неповнолітнього злочинця, адже цією категорією осіб вчинено 18,2 % крадіжок мобільних телефонів, 20,6 % грабежів та 18,7 % розбоїв. З числа неповнолітніх осіб, які вчинили викрадення мобільних телефонів, 10,0 % є учнями професійно-технічних училищ, коледжів, ліцеїв, 4,3 % учнями загальноосвітніх шкіл та 3,8 % студентами вищих навчальних закладів.

Підкреслюється, що між вчиненням викрадень мобільних телефонів та вживанням алкогольних напоїв чи наркотичних засобів є тісний взаємозв'язок. Значна кількість (67,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)) грабежів та розбоїв, предметом посягання яких були мобільні телефони, вчинені особами в стані алкогольного сп'яніння, а 22,0 % викрадень мобільних телефонів вчинено особами, які систематично вживають наркотичні засоби.

Вивчення особи злочинця дозволяє підвищити ефективність процесу висунення слідчих версій та планування розслідування викрадень мобільних телефонів, обрати найбільш оптимальні тактичні прийоми проведення окремих слідчих (розшукових) дій, а також окреслити коло осіб, серед яких доцільно оптимізувати профілактичну роботу.

У підрозділі 1.5. «Особа потерпілого» дисертантом відзначається, що найчастіше потерпілими внаслідок вчинення крадіжок мобільних телефонів стають особи як чоловічої, так і жіночої статі, віком, старше 45 років (27,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)). Водночас, при відкритому викраденні відсоток потерпілих жіночої статі (67,3 %) значно перевищує відсоток чоловіків – 32,7 %. Розбої також вчиняються як щодо осіб жіночої (43,8 %), так і чоловічої статі (56,2 %). Що стосується віку потерпілих від грабежів, то найчастіше ними стають особи у віці від 18 до 25 років – 32,7 % та неповнолітні особи – 31,1 %. Потім йде вікова група у віці від 25 до 35 років – 15,6 % та особи, старші 45 років – 12,0 %. Найменша кількість потерпілих від грабежів була у віці від 35 до 45 років – 8,6 %. За віковою ознакою розподіл потерпілих від розбоїв виглядає наступним чином – неповнолітні – 12,5 %, від 18 до 25 років – 31,2 %, 25–35 років – 18,8 %, 35–45 років – 12,5 %, старше 45 років – 25,0 %.

Здобувач приходить до висновку, що між такими елементами криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів, як «особа злочинця» та «особа потерпілого» існує тісний взаємозв'язок. З метою встановлення особи злочинця потрібно виявляти і вивчати не тільки постійні й тривалі зв'язки потерпілого, але й короточасні, випадкові взаємовідносини, що виникають при контакті з іншими особами на вулиці, у кафе, місцях відпочинку і розваг, на роботі, в дорозі, адже вчинення викрадень мобільних телефонів, частіше за все, обумовлює віктимна поведінка потерпілих.

Розділ 2 «Організація розслідування викрадень мобільних телефонів» складається з трьох підрозділів і присвячений розгляду специфіки організації виявлення та розслідування злочинів цієї категорії.

У підрозділі 2.1. «Порядок внесення відомостей про викрадення мобільних телефонів до Єдиного реєстру досудових розслідувань» зазначається, що джерелами інформації про викрадення мобільних телефонів є безпосередні звернення громадян до правоохоронних органів із повідомленнями про вчинення відносно них вказаних злочинів (41,5 % вивчених кримінальних проваджень (справ)); повідомлення, отримані оператором телефонної лінії «102» (29,5 %); самостійне виявлення слідчим або іншими службовими особами органів внутрішніх справ обставин кримінального правопорушення (18,0 %); повідомлення працівників медичних установ про факти звернення до них за медичною допомогою осіб, які отримали тілесні ушкодження внаслідок вчинення відносно останніх грабежу чи розбою, предметом посягання при якому був мобільний телефон (4,0 %).

При отриманні інформації про факт вчинення викрадення мобільного телефону перевіряються наступні версії: злочин дійсно був вчинений; втрата телефону через недбале ставлення власника до зберігання своїх речей; інсценування злочину; неумисна помилка заявника.

Інсценування викрадень мобільних телефонів мають місце у наступних ситуаціях: 1) заявник звертається з повідомленням про викрадення у нього мобільного телефону з метою приховання злочинного діяння, вчиненого ним особисто; 2) заявник створює уявлення про вчинення відносно нього злочину з метою приховання події, що не має протиправного характеру задля розшуку та повернення йому втраченого мобільного телефону; 3) заявник створює уявлення про вчинення відносно нього злочину з метою введення в оману осіб, які його оточують, щодо обставин втрати мобільного телефону.

Автором акцентується увага на тому, що найскладнішими є випадки коли заявник не може стверджувати, чи викрадено в нього мобільний телефон, чи він сам його загубив. У такому разі можуть виникнути наступні ситуації: заявник вважає, що мобільний телефон могли у нього таємно викрасти або ж він його загубив, однак коли і де це відбулося вказати не може; заявник стверджує, що залишив або забув мобільний телефон в загальнодоступному місці, а після свого повернення його не виявив.

У підрозділі 2.2. «Типові слідчі ситуації, що виникають під час розслідування викрадень мобільних телефонів» дисертантом наводиться класифікація типових слідчих ситуацій на різних етапах розслідування викрадень мобільних телефонів.

Доведено, що найбільш оптимальним критерієм типізації слідчих ситуацій початкового етапу розслідування викрадень мобільних телефонів є обсяг та зміст інформації про особу, яка вчинила злочин. За вказаним критерієм слідчі ситуації можна розподілити на чотири групи: 1) наявні повні та достовірні відомості про особу, яка викрала мобільний телефон (19,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)): а) особа, яка намагалася викрасти мобільний телефон затримана на місці події потерпілим, іншими особами або працівниками правоохоронних органів; б) особа, яка вчинила злочин, не затримана, однак наявні відомості дозволяють стверджувати про причетність конкретної особи до вчиненого злочину;

в) інформацію про факт вчинення злочину отримано в ході розслідування інших кримінальних проваджень або ж особа сама надала показання про вчинення нею викрадення мобільного телефону; 2) наявні лише окремі відомості про особу злочинця (23,0 %): а) потерпілий або свідки злочинної події володіють інформацією про окремі анкетні дані злочинця; б) потерпілий або очевидці злочину безпосередньо бачили особу, яка викрала мобільний телефон, можуть назвати її прикмети, а в подальшому і впізнати її, або ж дії даної особи зафіксовані камерами відеоспостереження; 3) наявні відомості про певне коло осіб, до якого входить і особа, яка викрала мобільний телефон (26,5 %); 4) відсутні будь-які відомості про особу, яка вчинила злочин (31,5 %).

Залежно від дій особи, яка вчинила викрадення мобільного телефону, спрямованих на приховання чи знищення електронно-цифрових слідів кримінального правопорушення, виділено наступні типові слідчі ситуації: 1) особа не вживала заходів, спрямованих на приховання електронно-цифрових слідів правопорушення, тобто телефон залишається підключеним до мережі мобільного зв'язку та використовується сім-картка, яка знаходилась в телефоні до його викрадення (8,2 % вивчених кримінальних проваджень (справ)); 2) особа з метою приховання електронно-цифрових слідів правопорушення видалила сім-картку потерпілого з телефону та в подальшому її не використовувала, однак телефон був деякий час підключений до мережі мобільного зв'язку за допомогою іншої сім-картки або ж залишається підключеним до цього часу (32,9 %); 3) особа не підключала викрадений мобільний телефон до жодної мережі мобільного зв'язку (22,3 %).

На наступному етапі розслідування викрадень мобільних телефонів складаються такі слідчі ситуації: 1) інформація про особу, яка вчинила злочин, не надійшла або залишається вкрай обмеженою (30,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)); 2) наявна сукупність доказів є достатньою для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, однак вона себе винною не визнає (або визнає частково), висуваючи при цьому певні аргументи на свій захист або не пояснюючи свою позицію (23,5 %); 3) наявна сукупність доказів є достатньою для повідомлення про підозру особі, яка повністю визнає себе винною і надає достовірні показання (46,5 %).

Для кожної з розглянутих ситуацій розроблено відповідні напрями розслідування.

У підрозділі 2.3. «Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування викрадень мобільних телефонів» розглядаються зміст, види і форми взаємодії слідчих та оперативних підрозділів.

Дисертантом дається авторське визначення поняття «взаємодія під час розслідування викрадень мобільних телефонів» як поєднання зусиль слідчого з оперативними підрозділами для здійснення із дотриманням відповідних принципів та правил регламентованої законодавством узгодженої діяльності, спрямованої на успішне розслідування фактів викрадення мобільних телефонів.

Взаємодія слідчого, працівників оперативних підрозділів та інших служб органів внутрішніх справ при розслідуванні викрадень мобільних телефонів

спрямована на досягнення різноманітних цілей і виконання широкого кола завдань та відбувається: при надходженні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них (73,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)) та під час досудового розслідування кримінальних правопорушень (67,0 %). Основною метою взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів є вирішення двох завдань – встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а також встановлення місцезнаходження викраденого телефону.

Під час проведення анкетування лише 22,4 % слідчих та 20,7 % оперативних працівників змогли оцінити взаємодію при розслідуванні даної категорії злочинів як позитивну. Основними недоліками під час взаємодії слідчого з оперативними підрозділами є: неузгодженість дій слідчого та оперативних працівників; відсутність планування та чіткої координації слідчих (розшукових) дій та інших заходів; відсутність особистого контакту між слідчим та оперативним працівником; постановка перед оперативним підрозділом загального, неконкретного завдання; формальність направлення слідчим доручення або дублювання аналогічних доручень; порушення принципу економії процесуальних та оперативно-розшукових засобів у зв'язку з дорученням слідчими працівникам оперативних підрозділів проведення великої кількості слідчих (розшукових) дій; «самоусунення» слідчого від розслідування кримінального правопорушення і покладання цих функцій на оперативний підрозділ.

Розділ 3 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування викрадення мобільних телефонів» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито особливості організації і тактики збирання доказів з матеріальних джерел, а також одержання показань від учасників кримінального провадження шляхом проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

У підрозділі 3.1. «Огляд місця події» дисертант робить висновок, що однією з найбільш важливих слідчих (розшукових) дій під час розслідування викрадення мобільних телефонів є огляд місця події, проведення якого забезпечує отримання доказової інформації про подію злочину та осіб, які його вчинили. Виходячи із завдань, що вирішуються при проведенні огляду місця події, впливає необхідна вимога обов'язкового проведення такого огляду за кожним фактом вчинення викрадення мобільного телефону. Під час розслідування даної категорії злочинів значення огляду місця події дуже часто недооцінюється, оскільки з числа вивчених дисертантом кримінальних проваджень (справ) лише у 37,0 % випадків проводилась ця слідча (розшукова) дія, 13,3 % опитаних слідчих вважають проведення огляду місця події під час розслідування викрадення мобільних телефонів взагалі недоцільним, а 51,5 % допускають його проведення лише в окремих випадках.

Особливості проведення огляду місця події багатьом в чому залежать від способу викрадення мобільних телефонів (крадіжки, грабежу чи розбою), а також від місця його вчинення (в приміщенні, на вулиці, в транспорті). Своєрідного підходу вимагає й огляд місця події у випадках викрадення мобільного телефону

шляхом кишенькової крадіжки, особливості якого детально розкрито за змістом підрозділу.

Проведення огляду місця події передбачає його підпорядкування певним принципам, до яких належать: єдине керівництво, своєчасність, планомірність, об'єктивність, всебічність та повнота, застосування науково-технічних засобів та суворе дотримання криміналістичних правил поведження з матеріальними джерелами доказової інформації.

У підрозділі 3.2. «Допит потерпілих, свідків та підозрюваних» автор доходить висновку, що показання потерпілих, свідків та підозрюваних є одним з процесуальних джерел доказів, правильне використання яких в процесі доказування має велике значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Саме тому допит є однією з найбільш розповсюджених слідчих (розшукових) дій під час розслідування викрадень мобільних телефонів (він проводився у 100,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)).

Основною метою проведення допиту на початковому етапі розслідування викрадень мобільних телефонів є з'ясування обставин, що допоможуть встановити особу злочинця, його можливе місце перебування, сліди і знаряддя злочину, шкоду, завдану потерпілому, ознаки викраденого мобільного телефону, відомості про очевидців та інших свідків події.

Особливості допиту потерпілого полягають в тому, що в більшості випадків він є очевидцем вчиненого злочину, тому більше, ніж будь-хто інший володіє інформацією про відповідні обставини. У кримінальних провадженнях про викрадення мобільних телефонів питання, які повинен з'ясувати слідчий у потерпілого, можуть бути об'єднані у такі групи: відомості щодо особи потерпілого; відомості щодо викраденого мобільного телефону; відомості щодо безпосередньої події злочину; відомості щодо особи злочинця.

Під час розслідування викрадень мобільних телефонів важливе значення має допит свідків. Ними можуть бути особи, які володіють інформацією про подію злочину і осіб, які його вчинили, про місцезнаходження викраденого, місця можливого збуту та інші відомості, що мають значення для кримінального провадження.

У процесі допиту підозрюваного під час розслідування викрадень мобільних телефонів слідчому необхідно встановити відомості щодо: особи підозрюваного; події злочину; суб'єктивної сторони злочину; дій підозрюваного після того, як ним була отримана можливість розпоряджатися викраденим мобільним телефоном. Отримання повних і правдивих відповідей на ці та інші запитання багато в чому залежить від кваліфікації слідчого, його вміння встановити психологічний контакт з підозрюваним. Відповідно до цього запропоновано тактичні прийоми, спрямовані на отримання правдивих показань.

У підрозділі 3.3. «Призначення та проведення товарознавчої експертизи» автором зазначено, що вагоме місце під час розслідування викрадень мобільних телефонів посідає проведення різного роду судових експертиз, зокрема судово-товарознавчої експертизи (76,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)). Правильне розуміння сутності даної експертизи, чітке усвідомлення завдань, які

можна вирішити з її допомогою, здатні забезпечити своєчасність призначення експертизи, надання експерту всіх необхідних матеріалів і повноту експертного дослідження, що в кінцевому результаті позитивно вплине на сам процес розслідування.

Найчастіше в процесі розслідування викрадень мобільних телефонів перед експертом ставляться питання щодо встановлення залишкової вартості мобільного телефону (100,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)) та його комплектуючих (41,4 %) на момент викрадення, визначення відсоткового зносу об'єкта дослідження (50,0 %), а також справності телефону на момент проведення експертизи (14,5 %).

При проведенні товарознавчої експертизи мобільних телефонів експертами застосовуються органолептичний (візуальний), інструментальний (вимірювальний), порівняльний методи, а також метод маркетингового дослідження.

Призначення та проведення товарознавчої експертизи має важливе значення при розслідуванні викрадень мобільних телефонів, оскільки результати саме цієї експертизи дозволяють розмежувати кримінально каране діяння (крадіжку) та адміністративне правопорушення (дрібну крадіжку), предметом посягання яких був мобільний телефон, а також дозволяють встановити шкоду, завдану кримінальним правопорушенням. Водночас, в процесі розслідування викрадень мобільних телефонів проводяться й інші види експертиз, які забезпечують повне та всебічне розслідування цих злочинів: трасологічна (31,0 % вивчених кримінальних проваджень (справ)), судово-медична (18,0 %), дактилоскопічна (15,5 %), судово-психіатрична (6,0 %), експертиза холодної зброї (1,5 %) та інші.

ВИСНОВКИ

На підставі узагальнення основних положень та результатів проведеного дослідження проблем розслідування викрадень мобільних телефонів, сформульовано висновки, пропозиції та рекомендації, що відповідають вимогам наукової новизни, а також мають теоретичне і практичне значення:

1. Основними елементами криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів є: спосіб вчинення злочину, час та місце вчинення злочину, слідова картина, особа злочинця та особа потерпілого. Між елементами криміналістичної характеристики викрадень мобільних телефонів існують кореляційні залежності, які можуть бути використані для встановлення механізму вчинення злочину, висунення і побудови слідчих версій та планування розслідування.

2. Викрадення мобільних телефонів залежно від способу їх вчинення можна кваліфікувати як крадіжку (63,0 %), грабіж (29,0 %) та розбій (8,0 %). Дослідження способів вчинення тасмих викрадень мобільних телефонів дозволяє поділити їх на три основні групи: кишенькові крадіжки; крадіжки, поєднані з проникненням до приміщення; крадіжки мобільних телефонів, залишених без належного нагляду. Аналіз способів, які використовують злочинці при вчиненні

грабежів та розбоїв показує, що ці злочини можуть вчинятися на відкритій місцевості (вуличні злочини) або у житлових та інших приміщеннях.

3. Час та місце викрадень мобільних телефонів взаємообумовлені та нерозривно пов'язані, адже зростання кількості викрадень мобільних телефонів у певний період часу безпосередньо залежить від місця їх вчинення. Місця вчинення викрадень мобільних телефонів можна класифікувати за наступними критеріями: залежно від адміністративно-територіального поділу, інфраструктури населеного пункту та залежно від інтенсивності вчинення злочинів на певній території.

4. Слідова картина викрадень мобільних телефонів складається з трьох видів слідів: традиційних – матеріальних та ідеальних, а також електронно-цифрових. Електронно-цифровими слідами є: зміни, що відбуваються та залишаються безпосередньо в самому мобільному телефоні (у вбудованих чи зовнішніх носіях пам'яті) або на сім-карті телефону; зміни, що відбуваються в програмному забезпеченні оператора мобільного зв'язку внаслідок користування певним мобільним телефоном та відображають інформацію про сім-карти, які використовувалися в цьому телефоні, дату, час, тривалість, тип з'єднання телефону, номера абонентів, з яким відбувалося з'єднання, місцезнаходження телефону в момент з'єднання тощо.

5. Із сукупності ознак особи злочинця, який вчиняє викрадення мобільних телефонів, найбільший інтерес становлять відомості соціально-демографічного і соціально-правового характеру, а також морально-психологічні риси особистості.

Потерпілих від викрадень мобільних телефонів можна умовно розподілити на три групи: особи, чий спосіб життя (аморальна поведінка, схильність до вживання алкогольних напоїв з малознайомими особами, вчинки або риси характеру) провокують вчинення злочину відносно них; особи, віктимність поведінки яких проявляється у формі невжиття належних заходів щодо зберігання власного мобільного телефону; особи, які в силу свого соціального статусу, професії, матеріального становища або інших характеристик стають потерпілими від злочину.

6. Підставою внесення відомостей про викрадення мобільних телефонів до Єдиного реєстру досудових розслідувань є наявність події та складу кримінального правопорушення. Після отримання інформації про вчинення викрадення мобільних телефонів для прийняття обґрунтованого рішення про внесення даних відомостей до ЄРДР необхідно перевірити наступні версії: 1) злочин дійсно був вчинений; 2) має місце втрата телефону через недбале ставлення власника до зберігання своїх речей; 3) наявне інсценування злочину; 4) заявник неумисно помиляється щодо події злочину.

7. На основі вивчення емпіричних даних автором виділено типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування викрадень мобільних телефонів, зокрема слідчі ситуації залежно від дій особи, яка вчинила викрадення мобільного телефону, спрямованих на приховання чи знищення електронно-цифрових слідів кримінального правопорушення: 1) особа не вживала заходів, спрямованих на приховання електронно-цифрових слідів правопорушення, тобто

телефон залишається підключеним до мережі мобільного зв'язку та використовується сім-картка, яка знаходилась в телефоні до його викрадення (8,2 %); 2) особа з метою приховання електронно-цифрових слідів правопорушення видалила сім-картку потерпілого з телефону та в подальшому її не використовувала, однак телефон був деякий час підключений до мережі мобільного зв'язку за допомогою іншої сім-картки або ж залишається підключеним до цього часу (32,9 %); 3) особа не підключала викрадений мобільний телефон до жодної мережі мобільного зв'язку (22,3 %).

8. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування викрадень мобільних телефонів може здійснюватися у процесуальній (урегульованій кримінальним процесуальним законом) та організаційній (непроцесуальній) формах. До процесуальної форми взаємодії відносяться наступні її види: доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам; надання допомоги слідчому при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. До організаційної форми взаємодії слідчого й оперативних підрозділів можна віднести такі її види: планування слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; обмін інформацією; взаємні консультації; спільний аналіз причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів та обговорення профілактичних заходів; спільна узгоджена діяльність у складі слідчо-оперативної групи та інші.

9. Основними слідчими (розшуковими) діями, що проводяться під час розслідування викрадень мобільних телефонів є: огляд місця події та допити потерпілого, свідків і підозрюваного. Огляд місця події є однією з найбільш складних, об'ємних та інформаційно-значимих слідчих (розшукових) дій, від якості проведення якої залежить успіх подальшого розслідування викрадень мобільних телефонів. Виходячи із завдань, що вирішуються при проведенні огляду місця події, впливає необхідна вимога обов'язкового проведення такого огляду за кожним фактом викрадення мобільних телефонів.

Допит потерпілого дозволяє отримати інформацію про факти, що мають суттєве значення для швидкого та повного розслідування злочину, встановлення і викриття особи, яка його вчинила. Специфіка розслідування викрадень мобільних телефонів передбачає допит свідків з числа осіб, які пропонують послуги з ремонту й перепрограмування мобільних телефонів, купують техніку, що була в користуванні, щодо встановлення факту звернення до них особи з конкретним типом телефону та його ІМЕІ-кодом. В процесі допиту підозрюваного при розслідуванні викрадень мобільних телефонів слідчому необхідно встановити відомості щодо особи підозрюваного; події злочину; суб'єктивної сторони злочину; дій підозрюваного після того, як ним була отримана можливість розпоряджатися викраденим мобільним телефоном.

10. Під час розслідування викрадень мобільних телефонів для визначення розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, важливе значення має призначення та проведення товарознавчої експертизи. При призначенні такої експертизи слідчий обов'язково має зазначати, який саме об'єкт надає для

проведення експертизи (марку телефону, його ІМЕІ-код, наявні комплектуючі), а також питання, які ставить перед експертом. При проведенні товарознавчої експертизи мобільних телефонів експертами найчастіше застосовуються органолептичний (візуальний), інструментальний (вимірювальний), порівняльний методи, а також метод маркетингового дослідження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Козицька О. Г. Криміналістична характеристика особи злочинця в справах про злочини, пов'язані з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених. – 2009. – № 82. (додаток до журналу Міліція України). – 2009. – № 5–6. – С. 14–18.

2. Козицька О. Г. Тасмне викрадення як спосіб вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – № 3(44). – 2009. – С. 111–115.

3. Козицька О. Г. Особливості внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про злочини, пов'язані з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія. Юридичні науки. – 2014. – Т.4. – Випуск 2. – С. 101–106.

4. Козицька О. Г. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Право і суспільство. – 2014. – № 5. – С. 323–327.

5. Козицкая Е. Г. Допрос подозреваемого при расследовании преступлений, связанных с хищением мобильных телефонов / Е. Г. Козицкая // Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata». – Республика Молдова. – 2014. – № 6. – С. 84–88.

6. Козицька О. Г. Незаконне заволодіння мобільними телефонами як один з найбільш розповсюджених злочинів проти власності (криміналістичні аспекти) / О. Г. Козицька // Розвиток України в ХХІ столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми : зб. тез доповідей IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 30 берез. 2009 року). – Тернопіль, 2009. – С. 54–56.

7. Козицька О. Г. Тактика допиту потерпілих в справах про незаконне заволодіння мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Наукові здобутки на шляху до удосконалення правової системи: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 8 трав. 2009 р.). – Тернопіль, 2009. – С. 37–39.

8. Козицька О. Г. Особа потерпілого як елемент криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Восьмі осінні читання : зб. тез Міжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 13–14 листоп. 2009 року). У 4-х ч. Ч. 4. – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління та права, 2009. – С. 157–159.

9. Козицька О. Г. Особливості взаємодії слідчого з оперативними та оперативно-технічними підрозділами при розслідуванні викрадень мобільних телефонів / О. Г. Козицька // Правова система, громадянське суспільство та держава : тези доп. уч. Міжнар. студ.-аспірантської конф. (м. Львів, 24–26 квіт. 2009 року). – Львів : Юрид. фак. Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2009. – С. 259–261.

10. Козицька О. Г. Особливості призначення товарознавчої експертизи при розслідуванні злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням мобільними телефонами / О. Г. Козицька // Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 12–13 груд. 2014 р.). – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2014. – Ч. II. – С. 115–118.

11. Козицька О. Г. Типова «слідова картина» викрадень мобільних телефонів / О. Г. Козицька // Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 6–7 лют. 2015 р.). – Дніпропетровськ : ГО «Правовий світ», 2015. – С. 89–92.

АНОТАЦІЯ

Козицька О. Г. Розслідування викрадень мобільних телефонів. – Рукотис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2015.

У дисертації на основі проведених досліджень розроблені теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування викрадень мобільних телефонів. Вирішено наступні завдання: сформульовано криміналістичну характеристику цієї категорії злочинів; з'ясовано способи вчинення викрадень мобільних телефонів; встановлено обставини часу та місця їх вчинення; розкрито слідову картину; охарактеризовано особу злочинця та потерпілого; розглянуто порядок внесення відомостей про викрадення мобільних телефонів до Єдиного реєстру досудових розслідувань; виділено типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування; окреслено специфіку взаємодії слідчого з оперативними підрозділами; систематизовано організаційні й тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій; запропоновано рекомендації щодо призначення та проведення товарознавчої експертизи.

Ключові слова: мобільний телефон, криміналістична характеристика, кримінальне провадження, розслідування, злочин, слідча ситуація, взаємодія, слідча (розшукова) дія.

АННОТАЦИЯ

Козицкая Е. Г. Расследование похищений мобильных телефонов. – *Рукопись*.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2015.

В диссертации на основании проведенных исследований разработаны теоретические положения и практические рекомендации относительно расследования похищений мобильных телефонов. Получены следующие результаты: сформулирована криминалистическая характеристика похищений мобильных телефонов; определены способы совершения похищений мобильных телефонов; раскрыто содержание соответствующей следовой картины; представлена характеристика личности преступника и личности потерпевшего; рассмотрен порядок внесения сведений о похищениях мобильных телефонов в Единый реестр досудебных расследований; очерчены типичные следственные ситуации первоначального и последующего этапов расследования похищений мобильных телефонов, в частности, следственные ситуации в зависимости от информации, полученной у оператора мобильной связи; рассмотрены особенности взаимодействия следователя с оперативными подразделениями при расследовании похищений мобильных телефонов; раскрыта специфика организации и тактики проведения отдельных следственных (розыскных) действий; предложены рекомендации по назначению товароведческой экспертизы при расследовании похищений мобильных телефонов, а также рассмотрены особенности проведения данного вида экспертиз.

Значительное внимание уделено криминалистической характеристике похищений мобильных телефонов как основе построения методики их расследования. К основным структурным элементам криминалистической характеристики данных преступлений автор относит: способ совершения преступления, время и место совершения преступления, следовую картину, сведения о личности преступника и личности потерпевшего.

Выяснено, что особенности процедуры внесения сведений о хищениях мобильных телефонов в Единый реестр досудебных расследований заключаются в необходимости при получении информации о фактах совершения похищений мобильных телефонов проверить следующие версии: преступление действительно совершено, имеет место его инсценировка, потеря телефона из-за небрежного отношения владельца к хранению своих вещей, непреднамеренная ошибка заявителя о наличии события преступления. Обосновано, что проверка перечисленных версий до начала досудебного расследования экономит время и повышает эффективность деятельности следователя, способствует уменьшению объема работы, связанной с закрытием уголовных производств.

Сформулированы типичные следственные ситуации первоначального и последующего этапов расследования, в частности, в зависимости от действий

преступника, направленных на сокрытие либо уничтожение электронно-цифровых следов преступления: лицо не предпринимало мер, направленных на сокрытие электронно-цифровых следов уголовного правонарушения; лицо с целью сокрытия электронно-цифровых следов уголовного правонарушения удалило сим-карту потерпевшего с телефона и в дальнейшем её не использовало, но телефон был некоторое время подключен с помощью другой сим-карты к сети оператора мобильной связи; лицо не подключало похищенный мобильный телефон ни к одной из сетей мобильной связи.

Проведенные исследования дали возможность сформулировать теоретические положения и практические рекомендации относительно расследования похищений мобильных телефонов. Решение указанных задач направлено на развитие научной криминалистической мысли и совершенствование практической деятельности по расследованию данного вида преступлений.

Ключевые слова: мобильный телефон, криминалистическая характеристика, уголовное производство, расследование, преступление, следственная ситуация, взаимодействие, следственное (розыскное) действие.

SUMMARY

Kozytska O. G. Investigation of a cell phone theft. – *Manuscript.*

Candidate's of juridical sciences thesis in specialty 12.00.09 – criminal process and criminal investigation; forensic inquiry; operation-investigative activity. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2015.

The theoretical provisions and practical recommendations on investigation of cell phones thefts have been developed in the thesis based on the performed research work. The addressed tasks: the criminalistic characteristic of this category of crimes has been defined; the patterns of cell phones theft commission have been determined; the circumstances of time and place of crime commission have been defined; the investigative situation has been disclosed; personality of the offender and the aggrieved person have been characterized; the procedure for entries making on cell phones theft to the Unified Register of Pre-Trial Investigations has been considered; the typical investigative situations of the initial and following phases of investigation have been highlighted; the distinguishing features of interaction of the crime investigator with the operational subdivisions have been described; the organizational and tactical peculiarities of certain investigative (sear) activities have been systemized; recommendations on commissioning and production of merchandizing expert evidence have been proposed.

Keywords: cell phone, criminalistic characteristics, criminal proceedings, investigation, crime, investigative situation, interaction, investigative (sear) actions.